

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 67 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 67 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3755>

İLKÖĞRETİMDE TÜRKÇE VE ÖĞRETİMİ DERSİNDE SINIF İÇİ OKUMA ÇALIŞMALARI TURKISH AND TEACHING IN PRIMARY EDUCATIONIN-CLASS READING STUDIES

C. Ergun ÇELİK*

Öz

Türkçe dersi eğitim ve öğretim ilkesi gereği iç içe girişik yapıda bir derstir. Sınıf içi bir metin çalışması yapılırken, öğretmen özenle, sevgi ve saygı gösterisinde bulunarak hareket eder. Sınıf içi ders işleme çalışmalarına geçmeden önce, öğretmen ders hazırlığını tamamlar. Sınıf içi okuma çalışmalarını bir tasar dâhilinde yürütür.

Okuma; Gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama çabasından oluşan oldukça karmaşık bir etkinliktir. Dil denen araç yardımıyla seslendirme gerçekleşir. Okumanın ilk koşulu, sözcükleri kusursuz bir biçimde söylemek; doğru, doğal ve Türkçenin estetiği içinde ağızımıza uygun bir biçimde konuşur gibi okumaktır. Öğretmen tarafından yapılacak örnek okuma biçimi, özgün okuma olmalıdır. Konuşur gibi okumanın bütün inceliklerini içermelidir. Türkçenin diksiyonuna dikkat etmelidir. Çünkü sesli okuma "öğretimi" amaçlar. Türkçe dersi bir bütünlük içinde işlenir. Öğrencilerin okumayı öğrenmelerinde, okuma düzeylerinin öğretmen tarafından tanınmasında, dinleme alışkanlığı kazanılmasında sesli okuma önemli bir yer tutar.

Okumanın ilk koşulu, sözcükleri kusursuz bir biçimde söylemek; doğru, doğal ve Türkçenin estetiği içinde ağızımıza uygun bir biçimde konuşur gibi okumaktır. Okunanı kavrayıp ifade edebilmek, konuşur gibi okumaya dayanır. Sessiz okuma etkinliklerinde ise güdülen amaç çocuklara kendi kendine okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Sessiz okuma sadece göz okumasıdır. Göz sadece resmeder, resmettiğini beyne iletir. Okuma eylemlerinin tümü beyinle gerçekleşir. Göz, seslendirilen sözcüklerden çok daha fazla sözcük görür. Bu yüzden hızlıdır. Sessiz okuma anlamayı amaçlar. Sessiz okuma sesli okumaya göre çok daha hızlıdır. Çünkü sessiz okumada görme ve anlama çok hızlı olur. Sessiz okuma, hançere ve ses organlarını devreye sokmadan, göz ve zihin ikilisinin ürünü olarak gerçekleşir. Türkçe dersi bir bütünlük içinde işlenir.

Anahtar Kelimeler: Okuma, Sesli, Sessiz, Hızlı ve İçten Okuma.

Abstract

Turkish course is a nested course. While conducting a text work in the classroom, the teacher acts with care, respect and respect. The teacher completes the course preparation before proceeding with in-class lesson processing. In-class reading work is carried out within a design.

Reading; It is a highly complex activity consisting of various movements of the eyes and voice organs and the meaning of the mind. Language is called by means of a vehicle called language. The first condition of reading is to say the words perfectly; true, natural and Turkish aesthetics within the mouth of our mouth to read as a proper way to read. Sample reading by the teacher should be original reading. It should include all the subtleties of reading as you speak. It should pay attention to the diction of Turkish. Because voice reading aims at "teaching" because Turkish lessons are taught in an integrity. Reading is an important place for students to learn to read, to recognize reading levels by teachers, and to gain a listening habit.

The first condition of reading is to say the words perfectly; true, natural and Turkish aesthetics within the mouth of our mouth to read as a proper way to read. Being able to understand and express the reading is based on reading. In silent reading activities, the aim is to give children a self-reading habit. Silent reading is only eye reading. The eye only paints, transmits the picture to the brain. All reading activities take place with the brain. The eye sees more words than the spoken words. That's why it's fast. Silent reading aims to understand. Silent reading is much faster than reading. Because silent reading is very fast to see and understand. Silent reading, dagger and voice organs without putting into effect, the eye and mind is the product of the duo. Turkish lessons are taught in an integrity.

Keywords: Reading, Voice, Silent and Internal Reading

* Dr. Öğr Üyesi, Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, cergun98321@gmail.com

GİRİŞ

Türkçe dersi eğitim ve öğretim ilkesi gereği iç içe girişik yapıda bir derstir. Sınıf içi bir metin çalışması yapılırken, öğretmen özenle, sevgi ve saygı gösterisinde bulunarak hareket eder.

Unutulmamalıdır ki, sınıfta öğretmen ve öğrenci ikilisi birlikte bilgi üretirler. Rehber öğretmendir. Öğretmenin iki kolu arası sevgi limanıdır. Bir limana nasıl ki, gemi, taka, sandal, vapur, kayık gelip kendilerine yer buluyor ve demirliyorlarsa; öğretmenin sınıfın düzeyinde tutması gereken; fizyolojik ve psikolojik hastalıklar “pepe, dığdığı, kekeme”, işitme özürlü, görme kusurlu, geri zekâlı ve üstün zekâlı tüm öğrencilerini iyi tanımalı ve sınıfın düzeyinde tutmalıdır. Sınıf içi ders işleme çalışmalarına geçmeden önce, öğretmen ders hazırlığını tamamlar. Sınıf içi okuma çalışmalarını bir tasar dâhilinde yürütür.

Öğretmen; bir sonraki gün ya da haftada işleyeceği metni, içinde bulunan dersin bitimine yakın bir sürede; örneğin son on dakikada örnek olabilecek biçimde, sesli olarak okur. Öğretmen tarafından yapılacak olan bu örnek okuma biçimi, özgün okuma olmalıdır. Konuşur gibi okumanın bütün inceliklerini içermelidir. Türkçenin diksiyonuna dikkat etmelidir. Çünkü sesli okuma “öğretimi” amaçlar.

Öğrenci, bir sonraki gün ya da hafta için hazırlayacağı bu metni, evde, sınıfın ön orta yerinde, burun istikametiyle konuşur gibi okuyan öğretmenini taklit ederek okumaya çalışacaktır. Öğretmen, derse metni okumadan gelen öğrencilerini de sınıfta, incitmeden, akranları arasında küçük düşürmeden, benliklerine saygılı bir biçimde davranarak kendisini taklit ettirmeye özendirecek biçimde hazırlamalıdır. Bütün bu çalışmaları bir tasar dâhilinde yapmalıdır.

Bir sonraki günde işleyeceği metni, sınıf içinde öğrenciyi metne alıştırmak için, sessiz okuma yaptırmalıdır. Okumadan, hazırlıksız gelen öğrenci de bu esnada metni okumuş olacaktır. İkinci aşamada öğretmen örnek okuma yaparak, öğrencilerini güzel okumaya yönlendirmelidir. Öğretmen işleyeceği her metni ses istikametiyle iki (2) kez örnek okumalıdır. Öğretmen, öğrencilerinin sesli okuma düzeylerini ölçmek, öğrenmek ve bilmek zorundadır. Çünkü öğretmen öğrencisini tanımalıdır. 40 dakikalık dersin bütününde, sürekli okuma çalışması yapılamayacağını bilmek durumundadır. Bilinmeyen sözcükler üzerinde ders boyu durulmamalıdır. 40 dakikalık dersi sessiz okuma yaptırmamalıdır. Türkçe öğretimi ve dersi iç içe girişik bir derstir. Öğretmen, bu iç içe girişikliği oyun oynatır gibi, sınıf içi çalışmalarında tamamlar.

Okuma ve dinleme etkinliği, anlama yeteneği ile tamamlanır. Anlatma ise okunanı ve söyleneni dinlemenin, dinlediğini anlamamanın sözlü ya da yazılı ifadesidir. Bu ifade bireyin okuduğundan ya da dinlediğinden anladığını kendi sözcük dağarcığındaki sözcüklerle anlatabilme becerisi göstermesidir. Bu da doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırır.

* Öğretmen, işlenecek metni; okumadan gelen öğrencileri de metne hazırlamak için, önce sessiz okuma yaptırır.

* Sınıfça incelenecek olan bu metni, Sesli okumayı öğrencilerden önce, ikinci kez öğretmen okur, sonra bir kaç öğrenciye sesli okuma yaptırılır. Sesli okumalar hep aynı öğrencilere yaptırılmaz. Sesli okuyan öğrencileri diğer öğrenciler arkalarına yaslanıp dinlerler. Öğretmen öğrencisini tanır, bundan dolayı okuma parçalarını sınıfın tüm öğrencilerinin okumalarını ayrı derslerde sağlar. Okuma düzeylerinin öğretmen tarafından bilinmesi gerekir.

* Metinde anlamı bilinmeyen sözcüklerin anlamlarını sözlükte buldurma,

Bu sözcükleri, varsa gerçek anlamda, mecazî anlamda, deyim anlamda, terim anlamda, argo anlamda ifade bulacak şekilde değişik tümcelerde kullandırma,

* Sözcükleri alt alta yazdırıp ezberletmeden, anlamları ifade edecek biçimde tümcelerde kullanarak, bu sözcükleri, sözcük dağarcıklarına katma, metnin işlenişindeki soruları yanıtlama,

* Ana fikir ve yardımcı öğeleri buldurma.

* Metnin yazarı hakkında ara kademelere göre öğrencileri bilgilendirme.

Bu nedenle Türkçe dersi bir bütünlük içinde işlenir. Birinci sınıf öğrencilerine okuma ve yazma düzeneği kavratıldıktan sonra, yani öğrenci sınıfın tümcesi haline getirilmiş tümceyi diğer tümceler arasında gördüğü zaman okuyabiliyor, öğretmen tarafından dikte ettirildiği zaman okuduğunu yazabiliyorsa, bu evreden sonra sesli okuma çalışmaları yaptırılabilir. 1 - 2 ve 3. Sınıflarda sesli okumaya ağırlık verilmelidir. Sessiz okuma; birinci sınıfın son ayında sezdirilir. Bu devre ile birlikte birinci sınıf öğrencisinin düzeyine uygun T D K Türkçe Sözlük kullanımı da kavratılmaya çalışılır. İkinci sınıftan itibaren, bir sözcüğün anlamını sözlükte bulabilme becerisi kazandırılır.

Türkçe Öğretimi dersinde öğrencilerin dikkat süreleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ara kademelerde öğretmen buna dikkat eder. 40 dakikalık derste; bir birinci sınıf öğrencisinin dikkati 3 – 5 dakika, ikinci sınıf öğrencisinin dikkati 5 – 8 dakika, üçüncü sınıf öğrencisinin dikkati 8 – 10 dakika, dördüncü sınıf öğrencisinin dikkati 10 – 15 dakika, beşinci sınıf öğrencisinin dikkati 15 – 18 dakikadır. Altıncı sınıftan itibaren bireylerin dikkat süreleri 18 – 21 dakikadır. Dikkat süreleri zihnin algılama eylemine bağlı olarak uzatılabilir.

Hatta hızlı okuma teknikleriyle bu algılama eylemi 45 – 55 dakikaya uzatılabilir. Öğretmen; çağın gereklerine göre hızlı okuma tekniklerini kavratmaya, bu beceriyi öğrencilere kazandırmaya çalışmalıdır.

Birinci sınıf öğrencisinin dikkati 3 – 5 dakika olduğuna göre, bir Türkçe Öğretimi dersi veya Okuma – Yazma Öğretimi dersinde bu öğrencinin 40 dakikalık sürede 8 – 11 kez dikkati dağılacaktır. Bundan ötürü öğretmen, Türkçe dersini oyun oynatır gibi kavratmaya çalışmalıdır. Öğretmen bütün bu çalışmaları ve becerileri çocukların düzeylerine uygun, oyun oynatır gibi indirmeli ama asla çocuklaşmamalıdır.

Türkçe dersi iç içe girişik bir ders olduğuna göre; oğlum – kızım sen oku çocuklar siz de takip edin? Denemez, denmez. Eğer söyleniyor ve yaptırılıyorsa, bu sınıftaki öğrenciye yarar değil zarar verir. Çünkü içten okuma alışkanlığına yönelir. İçten okuma alışkanlığını kazandırır. İçten okuma alışkanlığı, öğrenciyi ezber bilgiye yönelmiş olur. Ezber bilgi kalıcı olmadığına göre, sesli okuyan bir öğrenciyi sessiz okuma yaptırarak takip ettirmek öğretmenin öğreticiliğine uygun değildir. Sınıf öğrencilerinin sesli okuyanı ya da söyleneni arkalarına yaslanıp dinlemeleri sağlanmalıdır. Sesli okuma, sessiz okumaya göre yavaş bir okuma alışkanlığıdır. Hatta satırdaki bir sözcüğü canlandırana kadar göz satırda bulunan tüm sözcükleri (7 – 9 veya 9 – 11) sözcüğü görme alışkanlığına sahip olabilir. Hızlı okuma tekniği ile bu beceri kazandırılabilir. Okuma beceri ve alışkanlıkları bölümlerine başvurulabilir.

Öğretmen sınıf içi okuma çalışmalarında yapacağı bütün etkinlikleri öğrenciyle birlikte tasarlamalıdır. Metnin alıştırmaya sorularını ev ödevi olarak vermemelidir.

Sınıf içi çalışmalarda bu alıştırmaya soruları, öğretmen - öğrenci ikilisinin birlikte bilgi üretme becerileri olacaktır. Ev ödevi öğrenciyi okumaktan, araştırmaktan soğutmamalı, hatta asalaklaştırmamalıdır. Anne – baba siz benim ödevimi yapmazsanız ben de okula gitmem. Dedirten öğrenci tipi yaratmamalıdır.

Okumanın Tanımları:

Okuma; Gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama çabasından oluşan oldukça karmaşık bir etkinliktir.

Dil denen araç yardımıyla seslendirme gerçekleşir. Ağız içindeki et parçası olan dilin hareket etmemesi halinde hiçbir ses, nida ve herhangi bir eylem veya seslendirme gerçekleşemez. Zihin anlama eylemini gerçekleştirmek için, okunması istenen metnin, görme uzvuna resmetmesini isteyecek. Bilindiği gibi göz yazılı anlatım unsurunu okumamakta, resmedip, baskılayıp zihne iletmektedir. Resmedilen bu anlatım görme emrini veren zihin anlama eylemini gerçekleştirir, sözlü anlatıma zemin hazırlar.

“Okumak demek kelimeleri ya da cümleleri görmek demek değildir; okuyabilmek, özellikle anlayarak okuyabilmek için görmenin ötesinde bir takım zihinsel etkinlikler gereklidir. Okuma bir algısal etkinliktir, bir düşünce sürecidir.” (Dökmen, 1994, 15).

Okuma; görüp algılama, algıladığını anlama, anladığını seslendirme ya da yazma, zihinde yapılandırma gibi türlü etkinlikleri kapsayarak göz, ses organları ve zihnin çeşitli hareketlerinden oluşur. Göz resmeder, zihin algılayıp anlamlandırır, ses organları da canlandırır. Bu organlar üçlü bir hareketi eşgüdümse olarak ortaya koyarlar. Her bir hareket için çeşitli zihinsel süreçler işlemektedir. Algılama işleminde dikkatin yoğunlaştırılması söz konusudur (Çelik, 2011, 60).

Okuma eyleminin dayandığı temel öğelerden birisi de öğrenmedir.

Öğrenme: Öğrenmek işi,

Öğrenmek: 1. Bilgi edinmek, bellemek, dersini öğrenmek, 2. yetenek, beceri kazanmak, 3. haber almak (T. S, 1988, 1131).

Öğrenmek: Alışmak, ülfet etmek, ünsiyet peyda etmek (Tar. S, 1996, 3060).

Öğrenmek: Bir şeye alışmak, bir şeyi alışkanlık durumuna getirmek (Der. S. 1993, 3318).

İnsanoğlu doğduğu andan itibaren öğrenme kavramıyla iç içe olur. İnsan, doğuştan sahip olduğu öğrenme enerjisini, kendi ihtiyaçları yönünde kullanarak öğrenmesini elde edip, hep uygun ortamı yaratmıştır. Öğrenme, okumanın veya dinlemenin beceriye dönüşmesi kadar önemlidir.

“Genel anlamıyla öğrenme; yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranış değişmesidir.” (Keskinlik, 2005, 6).

“İnsanların yaşamları boyunca okudukları kitap miktarı arttıkça, daha iyi ve daha rahat okumaları beklenir. Öyleyse çocuklar ve gençler hem daha fazla okumaya yönlendirilmeli, hem de okurken öğrenmeyi öğrenmeleri sağlanmaya çalışılmalıdır.” (Dökmen, 1994, 21).

Öğrenme birden bire olup biten bir olay değildir. Bireyin doğduğu andan itibaren başlayan ve çevresiyle olan ilişkilerinin (duyup - gördükleri, görüp - taklit ettikleri, unutup - hatırladıkları...) tümünü içeren ve bireyin yaşamı boyunca devam edecek bir uyum sürecidir.

Okumanın Amaçları:

1. Doğru, hızlı, sürekli ve anlamlı okumak, okunanları tam, doğru ve çabuk anlama yeteneği edinmek.

2. Günün belli bir zamanını kitap okumaya ayırma alışkanlığı edinmek; kitap sevgisini içselleştirerek okumayı zevkli bir alışkanlık biçimine dönüştürmek.

3. Okuma zevkine ve düzeyine uygun düşen ilgi çekici kitapları seçebilme yeteneği kazanmak.

4. Sözcük dağarcığını, okuma alışkanlığı edinmenin katkısıyla geliştirip zenginleştirmek.

5. Kitap okumanın, bilgi kazanma yollarından biri olduğunu kavramak.

6. Doğru, etkili ve güzel bir Türkçe ile yazılmış metinleri bulup okuyarak anlatım gücünü geliştirmek.

“Aşağıda belirtilen alanlarda temel okuma becerilerini geliştirmek. Sözcükleri görsel ve işitsel olarak tanımak;

a. Sözcüklerin anlamlarını bulma,

b. Okunan materyali kavrama ve yorumlama,

c. Materyale ve okuma amacına uygun hızda sessiz okuma,

d. Sesli okuma,

e. Kitapları etkili kullanma” (Demirel 1999: 61).

“Okuma etkinliği, yazıdaki duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreçtir.

Görme, anımsama, seslendirme ve değerlendirme gibi girişik eylemleri içeren bu etkinliğin genel nitelikleri şöyle özetlenebilir.

1. Okuma bir iletişim sürecidir.

2. Okuma bir algılama sürecidir.

3. Okuma bir öğrenme sürecidir.

4. Okuma bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlu bir gelişim sürecidir.” (Sever, 1997, 12).

1. Sesli Okuma:

Tanımı: Gözlerin görüp, zihnin kavradığı sözcükleri konuşma örgenlerinin seslendirmesi olayına sesli okuma denir.

“Sesli okuma, gözle algılanıp, zihinle kavranan sözcük ya da sözcük kümelerinin konuşma organlarının yardımı ile söylenmesidir. Sesli okumada başlıca amaç, yazının doğru ve konuşma dilinin özelliklerini yansıtacak biçimde seslendirilmesidir.” (Demirel 1999: 64), (Keskinkılıç 2005: 123), (Kavcar, 1995: 43).

“Okuma, bir yazıyı görüp anlamını kavrama becerisidir. Okuma, çocuğun okulda kazanacağı temel becerilerin başında gelmektedir.” (Tekişik, 1994, 13).

“Sesli okuma: Yüksek sesle ağız ve dil hareketleriyle okuma,” (Dökmen, 1994, 27).

Göz, sesli okuma sırasında, seslendirilen sözcüklerden daha çok sözcük görür. Buna göz - ses uzaklığı denmektedir. Göz - ses uzaklığı 30 cm ve yukarısı olmalıdır.

Göz - ses uzaklığı uzun olan kimse satırın daha ilerideki sözcüklerini görüp kavrayacağından sesine daha iyi ton verebilir. Hatta her sözcüğün üzerinden sıçrayarak yapılan okuma yerine, satırın alt - orta yerinde, göz - ses uzaklığını sabitleştirerek yapılan okuma esnasında gözün görme oranı daha fazla olur. Çünkü gözün sol ve sağ fark etme alanları, sözcükleri görme oranını çoğaltır.

Öğrencilerin okumayı öğrenmelerinde, okuma düzeylerinin öğretmen tarafından tanınmasında, dinleme alışkanlığı kazanılmasında sesli okuma önemli bir yer tutar.

Sesli okumanın ilk koşulu, sözcükleri kusursuz bir biçimde söylemek; doğru, doğal ve Türkçenin estetiği içinde ağızımıza uygun bir biçimde konuşur gibi okumaktır. Okunanı kavrayıp ifade edebilmek, konuşur gibi okumaya dayanır.

“Sesli okuma, dinleyenleri etkiler ve onlara zevk verir. Gerçekten, iyi bir okuma örneğini dinleyerek birtakım karmaşık düşünce ve duyguları kolaylıkla anlayabiliriz. Okunan parçanın dilindeki coşku ve akıcılık da bize zevk verir. Sesli okuma öğrencilerin iyi dinleme alışkanlıkları kazanmalarında da etkili olur.” (Kavcar 1995: 43).

Sesli okuma; gözlerin algılaması, zihnin görselliği anlamlandırması ve hançerenin sözeli meydana getirmesi etkinlikleridir.

Sesli okuma; öğrencilerin okumayı öğrenmelerine (baştan itibaren öğretmenin okuma biçimini taklit ederek), okuma hızlarını artırmalarına, okuma düzeylerinin öğretmen tarafından tanınmasına ve dinleme alışkanlığı kazanmalarına yardım eder. Görsel ve işitsel yönleri bulunmasından dolayı okuma, öğretimde önemli bir yer tutar. Sesli okuma öğrencilerin düşünce, duygu ve algılama düzeylerine uygun olmalıdır.

Sesli Okumada Dikkat Edilecek Özellikler:

1. Okuma - yazma düzeneği kavratıldıktan sonra, yaptırılan sesli okumalarda öğrencinin gereksiz el, kol, baş ve vücut hareketleri yapmamasına dikkat edilmelidir.

2. Yöre ağız özelliklerine sesli okumada kesinlikle yer verilmemelidir.

Öğretmen sınıfında okul diliyle ağız birliği yaratmalıdır. Altı yaşındaki bir çocuğun iki dil özelliği vardır. Bunlar; anne - baba ve yakın aile bireylerinden duyup, taklit ederek öğrendiği anne dili ile çevrenin kendisine sunduğu çevre dilidir. Çocuk bu dil özellikleriyle okula gelir. Öğretmen bu iki dil özelliklerini çıkış noktası olarak alır. Sınıftaki bütün anne dilleri ağız özelliklerini İstanbul Türkçesinde birleştirmeye ve okul dili yaratmaya çalışır. Bunun için Türkçenin en güzel örneklerini verip Türkçenin estetik yönünü benimsetmelidir. Sözcükleri düzgün biçimde canlandırıp kullanmalı ve kullanmalıdır. Unutulmamalıdır ki, model alınan, taklit edilen ilk kişi öğretmendir. Bunun için öğretmen Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanmaya özen göstermelidir. Sınıfında kullanılan bütün anne dillerini “ana dil” de birleştirmelidir (Çelik, 2016, 94 - 95).

3. Öğretmen, tümce ve sözcük vurgusuna; vurguların ve tonlamaların yerli yerinde yapılmasına dikkat etmeli, Türkçeyi bilinçli bir biçimde kullanmalıdır. Türkçenin ‘ana dil’, resmi dil olduğu, sınıfa gelen değişik anne dillerinin ortak anlaşma dili olduğu unutulmamalıdır.

4. Metnin ya da şiirin içindeki duygu ve düşünceleri yaşanır biçimde öğrencilere sevdirecek kavratmalıdır.

5. Bir dizinin, bir metnin okunması esnasında gereksiz yere tekrarlar yaptırılmamalıdır.

6. Birinci sınıfta; okuma - yazma düzeneği kavratıldıktan sonra, yani eğitim ve öğretimin ikinci yarıyılının ortalarından itibaren ve ikinci sınıfın ilk aylarında, öğretmenin metni örnek okumasından önce sınıf öğrencilerine sessiz okuma alıştırmaları yaptırılmalıdır. Örnek okuma sırasında incelenecek metnin sınıfa sessiz okutulması; öğretmen tarafından konuşur gibi örnek okuma biçiminde okunur. Öğrenciler ilk andan itibaren, öğretmene yakın düzeyde okumaya alıştırlırlar.

İşlenecek metnin sesli olarak okutulmasının sağlanması; ardından bilinmeyen sözcükler ve metinde yer alan noktalama imlerinin işlevlerini; uygun biçimde seslendirmeler yaparak, konuşma edasıyla okuyarak ve öğrencilerin dikkatlerini çekerek öğretmelidir. Bu bakımdan sesli okunanı, öğrencilerin koro halinde öğretmeni takip etmeleri yararlı olabilir. Ancak bu takip ettirme sürekli olmamalıdır. Sadece öğretmen sesli okuduğunu koro halinde sınıfın tüm öğrencilerine okutur. Başka hiçbir şekilde okuma takibi yaptırılmaz. Bu aşamada farklı etkinlikler uygulanabilir: öğretmen örnek okumayı gerçekleştirirken öğrenciler de koro halinde yüksek sesle öğretmene eşlik edebilirler.

7. Sınıf içinde sesli okunanı, öğrencilerin sessiz okumayla takip etmeleri gibi bir yanlışlığa düşülmemeli; öğrencilerin rahat bir biçimde oturarak okunanı dinlemeleri sağlanmalıdır.

Türkçe dersinin işlendiği sınıflarda öğretmenin yapacağı örnek okumayı öğrencilerin dikkatle dinleyerek anlamaları; doğru, güzel ve etkili okumanın tadına varmaları sağlanmalıdır.

8. Öğrenci eline aldığı bir metni, bir şiiri veya herhangi bir yazıyı (öykü, roman, gazete, dergi v. b.) kusursuz okuyamaz. İçeriğini anlayıp sezmesi için, özellikle yazınsal türleri yüksek sesle okutmadan önce öğrenciyi okumaya hazırlamak gerekir. Bunun için önce sessiz okuma yaptırılmalıdır.

9. Öğretmen sınıfın bütün öğrencilerine aynı derste sesli okuma yaptırıp 40 dakikalık tüm dersi sesli okumaya ayırmamalıdır. Çünkü Türkçe dersi beceriler bütünüdür.

10. Sesli okuma yaptırılırken, okuyan öğrenciyi, diğer öğrencilerin arkalarına yaslanarak okunanı dinlemeleri sağlanmalıdır. Öğretmenin, dinlemenin Türkçe öğretimi içinde bir beceri olduğunu unutmaması, öğrencilerin dinleyerek anlamalarını da sağlaması gerekmektedir. Dinlemenin bir görgü kuralı olduğu da unutulmamalıdır.

11. Sesli okunan yazılar; öğrencileri etkiler, onlara okuma zevki kazandırır. Başka eserleri bulup okuma davranışını ortaya çıkarır.

12. Sesli okumada tümce ve sözcükler gereksiz tekrarlarla okunmamalıdır. Bu tür alışkanlıklar öğrencileri ezberle yöneltilir. Böylesi bir uygulama öğrencileri okumaktan soğutur; onların okuma zevk ve alışkanlığını önler. Bu nedenle öğretmen, ses temelli tümce yöntemi ile okuma - yazma becerisini tam ve kusursuz olarak kazandırmalıdır.

2. Sessiz Okuma:

Sessiz okuma, bireyin yaşamında en çok yer alan bir okuma çeşididir. Bu okuma çeşidinde seslendirme olmadığı için, beyin ve göz ikilisi etkindir. Çünkü sessiz okuma sadece göz okumasıdır. Göz sadece resmeder, resmettiğini beyne iletir. Okuma eylemlerinin tümü beyinle gerçekleşir. Göz okuması, resmetmesi demektir. Göz, seslendirilen sözcüklerden çok daha fazla sözcük görür. Bu yüzden hızlıdır. Sessiz okuma anlamayı amaçlar.

“Sessiz okuma alıştırmaları için yazıların, öğrencilerin ilgilerini çeken konular üzerine olmasına özen göstermeliyiz. Yazıların konuları ile çocukların yaşantıları arasında ilişki kurulması çoğu kez öğretmene düşer. Öğretmen bu ilişkileri kurabilmek ya da var olan ilişkileri belirtmek için resimlerden, fotoğraflardan, gazete ve dergi kesiklerinden ve benzeri araçlardan da yararlanabilir.

Sessiz okuma etkinliklerinde güdülen bir başka amaç da çocuklara kendi kendine okuma alışkanlığı kazandırmaktır.

Bu alışkanlığı kazanan öğrenciler, ders dışı saatlerde ilgi ve beğenilerine uygun çeşitli eserler okuyabilirler.” (Kavcar, 1995, 44).

“Sessiz okumanın, sesini çıkarmayarak içinden sözcükleri söylemek olmadığı bilinmelidir.” (Demirel, 1999, 66).

Sessiz okumanın, öğrencinin kendi kendine okuyup öğrenmesinde, zamanını ve gücünü en verimli biçimde kullanmasında büyük payı vardır.

Sessiz okuma sesli okumaya göre çok daha hızlıdır. Çünkü sessiz okumada görme ve anlama çok hızlı olur. Sessiz okuma, hançere ve ses organlarını devreye sokmadan, göz ve zihin ikilisinin ürünü olarak gerçekleşir. Bu tür okuma, gözün görüp beynin kavradığı bir eylemdir.

Bu okuma çeşidinde gözün gördükleri beyni yeteri kadar meşgul ettiği için, başka bir uğraş bulamayan beyin, okunanı (gözün gördüğünü) daha çabuk kavrar. Sessiz okuma etkinliklerinin amacı, öğrencilere kendi kendine okuma alışkanlığını, okuma zevkini ve okuma becerisini kazandırmaktır.

“Hem yetişkinlerin hem de öğrencilerin, sessiz okumaya günlük yaşamlarında daha çok zaman ayırmaları; ilköğretim okulu birinci sınıftan itibaren sessiz okuma çalışmalarına gerekli özenin gösterilmesini gerektirmektedir. Bu etkinlikler sonucu kazanılan iyi bir sessiz okuma alışkanlığı, bireylere zaman ve enerji tasarrufu sağlar.” (Köksal, 1999, 4).

Sessiz okuma becerisi, okuma - yazma düzeneği tam olarak kavratıldıktan sonra; önce sesli okuma kurallarına göre uygulanır. Birinci sınıfın son ayından itibaren de sessiz okuma (göz okuması) bilinci sezdirilip, kazandırılmaya çalışılır. İkinci sınıfta eğitim ve öğretim yılının başından itibaren sessiz okuma çalışmalarına başlanır.

İkinci ve üçüncü sınıf öğrencilerini sıkımayacak biçimde, dikkat ve dinleme sürelerini göz önünde bulundurarak, sessiz okumaya sınırlı bir zaman ayrılır. Bu sınıflarda daha çok sesli okumaya ağırlık verilmelidir. İlköğretim ikinci devre dördüncü sınıfta sesli ve sessiz okumaya eşit zaman ayrılmalıdır. Beş, altı, yedi ve sekizinci sınıflarda, öğretmen sessiz okumaya dayalı etkinliklere daha çok zaman ayırmalıdır.

Sessiz Okumada Dikkat Edilecek Özellikler:

1. Daha ilk sınıftan başlayarak “okuma -yazma düzeneği” kavratıldıktan sonra, yaklaşık olarak eğitim ve öğretim yılının son ayından itibaren öğrencilere sessiz okuma sezdirilip, alıştırmaları yaptırılmalıdır.

2. Sessiz okuma, öğrencilerin kendi kendilerine okuma alışkanlığı kazanmalarını ve ders dışı zamanlarda da ilgi ve beğenilerine uygun çeşitli yazıları okumalarını sağlar.

3. Sessiz okumada okunan yazıların anlaşılıp anlaşılmadığı öğretmen tarafından yoklanmalıdır.

4. Öğrencilerin satırları parmak ya da kalemle takip etmeleri, gereksiz baş ve dudak hareketleri yapmaları, mırıltılı ve fısıltılı okumaları engellenmelidir.

5. Sessiz okumada hançere ve ses organlarının tümü devreden çıkarılıp, beyin ve göz ikilisi etkinlik göstermelidir. Çünkü sessiz okuma sadece gözün resmedip beyne iletmesi, beynin resmedilenleri anlamlandırması olayıdır.

6. Sessiz okuma, sesli okumadan daha hızlı olduğu için, okunan yazının daha çabuk kavranmasını sağlar. Gözün görme süresiyle hançerenin seslendirme süresi aynı olmadığı için, gözün görme alanı daha geniş ve hızlıdır.

7. Yaşamımızın hemen her devresinde en çok kullandığımız okuma biçimi sessiz okumadır.

8. Öğrencilerin sessiz okumada, okunanı anlayıp anlamadıkları kontrol edilirken öğretmenin soracağı sorulara, öğrencilerin okunan metnin sözcükleriyle değil, kendi sözcükleriyle yanıt vermeleri sağlanmalıdır.

3. İçten Okuma:

Tanımı: Gözlerle ve ses çıkarmadan ancak ses organlarının çeşitli hareketleriyle oluşan bir okuma biçimidir. Öğretmen durumu fark etmez, yanlışlıklar zamanında önlenmezse alışkanlığa dönüşebilir. Bu okuma alışkanlığı çok yavaş olduğundan ve zihni meşgul etmediğinden okunanı anlama da söz konusu olamaz. İçten okumada mırıltı veya fısıltı şeklinde sesler çıkarılmaz, dudaklar hareket etmez; ancak dil ağız içinde sürekli kavislenip öne doğru gidip gelir. Okuma sırasında ses çıkarılmamasına rağmen, sözcükler içten tekrarlandığı için, sesli okumadan daha yavaş bir okuma biçimi ortaya çıkmış olur.

“İçinden sesli okuma: İçinden okumaya çalışan pek çok okuyucu bu şekilde okur. Gözleyen ne okuduğunu işitmez, fakat okuyucu sanki sesli okuyormuş gibi dilini, dudaklarını ve gırtlaklarını hareket ettirir; bu okuma şeklinde bazen dudakların kıpırdadığı dışarıdan da gözlenir.” (Dökmen, 1994, 27).

İçten okuma bireyin yaşamında hiç yeri olmaması gereken bir okuma alışkanlığıdır. Bu okuma alışkanlığı öğrenciye veya bireye bütün yaşamı boyunca yarar getirmez, zarar verir. İçten okuma alışkanlığının ortaya çıkma sebebi sınıfta, sınıf içi okuma çalışmaları yaptırılırken öğretmenin örnek okumasından itibaren öğrencilerin arkalarına yaslanıp, örnek okunanı ya da söyleneni dinlemeleri sağlanmayıp bu eylemin tam tersinin gerçekleştirilmesinden kaynaklanır. Şöyle ki önce öğretmen örnek sesli okuma yapmayıp, metni sınıftan herhangi bir öğrenciye okutur; sınıfın diğer öğrencileri de sesli okunanı, sessiz okuma yaparak takip ederler. Sonuçta bu öğrenciler okuduklarından hiçbir şey anlayamazlar.

Çünkü sessiz okuma, sesli okumaya göre daha hızlıdır. Seslendirilen bir sözcüğe karşılık, göz daha fazla sözcük görüyorsa ki; görüyor. Öyleyse sessiz okuma, sesli okumaya oranla daha hızlıdır.

Okunan bir metin, bir şiir veya herhangi bir yazı, ancak okunan metnin sözcükleriyle anlatım alanına sokulabilir. Yani okunan metin ezber hale getirilir. “Ezber”: “göğüsten” anlamına gelen Farsça kökenli bir kavramdır.

Ezber: (f. b. i.) Zihinde tutma, unutmamaya çalışma. Ez: - den, - ten; -ber: göğüs ezber: göğüsten anlamındadır (Devellioğlu, 1984, 293).

İçten okuma, okuma alışkanlıklarının en yavaşısıdır. İçten okuma, göz okumasının (sessiz okuma) hızını keser. İçten okuma, sesli okumadan da yavaş olan bir okuma alışkanlığıdır.

İçten okuma, bir okuma çeşidi olarak kabul edilmemeli; olumsuz davranışları içeren bir okuma alışkanlığı olarak değerlendirilmelidir.

“Sessiz okumanın sesini çıkarmayarak içinden sözcükleri söylemek olmadığı belirlenmelidir.” (Demirel, 1999, 66).

Okunan yazının anlaşılmasını güçleştiren bu alışkanlık öğrenciye zarar verir. Bu okuma alışkanlığı öğrenciye okuduğunu anlamayı değil, ezberlemeyi öğretir. Öğrencinin okuma zevkini öldürür, okuma alışkanlığı kazanmasını engeller.

Öğretmen ilk sınıflardan itibaren öğrenciyi bu alışkanlıktan uzak tutmalıdır. Bunun için sınıf içi okuma çalışmalarında sesli okunan bir metni takip ettirmemeli, öğrencilerin arkalarına yaslanıp okunanı dinlemelerini sağlamalıdır. Eğer öğretmen; “Oğlum veya kızım, sen oku. Çocuklar siz de takip edin.” diyorsa; peşinen öğrencileri bu kötü alışkanlığa yöneltmiş olur. Bu tür yönlendirmeleri yapan bir öğretmen, sessiz okumanın sesli okumadan çok daha hızlı olduğunu bilmeyen, sesli ve sessiz okumanın özelliklerini kavrayamamış biri demektir. Öğretmen okuma çeşitlerinin bütün özelliklerini bilmelidir. Aksi takdirde beceriler toplamı olan Türkçe dersinin kazanımlarını öğrencilerine aktarmakta zorlanacaktır. Öğrencileri de yaşamları boyunca, hep üç haftalık fasıllar halinde yaşayacaklardır. Çünkü ezber bilginin üç hafta sonra unutulduğu, yeni bilgilerin ezberlenmesi için çaba harcanması gerektiği bilinmektedir.

Okuma Zararlı Olur mu?

Evet, bu okuma alışkanlığı zararlıdır. Çünkü okuma ile ilgili bu olumsuz alışkanlıkların sonucunda öğrenci kendi yetenek ve becerilerinin farkına varamamakta, kendi güçlüklerini giderememekte, kendisini daima başkalarının yardımına muhtaç bir kişi olarak görmektedir.

Nasıl okuyacağını, okunandan neler anlaması gerektiğini çözemeyeceği için, her zaman başkalarının yardımına gereksinim duyacaktır. Bu nedenle öğretmen ilk sınıftan itibaren, okuma - yazma düzeneğini kavratmaya başladığı andan itibaren öğrencileri bu alışkanlıktan uzak tutmalıdır. Öğrencilerinde Türkçenin becerilerini, öğretim etkinlikleri arasında uyumlu bir ilişki kurarak, geliştirmelidir. (Bu beceriler: okuma - yazma düzeneğinin kavratılması, dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunudur.)

Öğrenciye okunanı kavratmak için dinleme becerisi de kazandırılmalıdır. Sınıfta sesli okunan bir metni, sessiz (göz okuması) okutup takip ettirme, çok zararlı olan içten okuma alışkanlığının ortaya çıkmasına neden olur.

Göz okuması hızlı olduğu için; sesli okuyan öğrenciyi diğer öğrencilerin takip etmesi çok büyük hata olur. Hızlı okuma olan sessiz okumayla, sesli okunanı takibe zorlanan öğrenci, okunan metnin satırlarını veya sözcüklerini, kalemi ya da parmağıyla takip etmek zorunda kalır.

Dudakları oynatmadan, ses çıkartmadan yapılan bu sessiz okuma geri dönüş yaptırıp hep tekrarlara dayanacaktır. Mırıltılı ve fısıltılı bir biçimde yapılmayan bu okuma, çocuklarda ağız içinde dilin oynamasına, tümsekleşip inmesine, hareket etmesine neden olacaktır. Bu durum, zamanla içten okuma diye adlandırabileceğimiz, kötü bir alışkanlık halini alacak ve okunan metin, birkaç kere okunup, ezber hale getirilecektir.

Bir taraftan öğretmenin yanlış uygulaması sonucu sesli okunanı izlemek, diğer taraftan metni sadece ses çıkarmadan, ağız içinde dilin hareket etmesi sonucu, sessiz okumak ikilemi bu en yavaş olan içten okuma alışkanlığını pekiştirmiş olur. Onun için öğretmen, sesli okunan metni dinletmelidir. Sesli okuyan öğrenciyi, diğer öğrencilerin takip etmeleri önlenmelidir.

Noktalama imlerinin işlevlerini ses tonundan yararlanarak hissettirmek amacıyla, öğretmen yapacağı sesli okumayı, öğrencilerini yüksek sesle okuyarak kendisini takip ettirebilir. Bu takip ettirme eylemi birinci sınıfın son aylarında ve ikinci sınıfın birinci yarıyılının ilk ayları içinde olabilir.

Öğretmen, sesli okunan bir metni öğrencilere takip ettirmemeli, onların sadece dinlemelerini sağlayarak kavratmaya çalışmalıdır. Bu süreçte dinlediklerini anlamaları sağlanmalıdır.

Sınıf içi okuma çalışmalarında dinleme süresinin, öğrencilerin dikkat süreleri kadar olması gerektiği unutulmamalıdır.

Belirtildiği gibi sesli okuma, okuma düzeneğinin kavratılmasına ve dinleme alışkanlığının kazanılmasına yardım ettiği için **öğretimi** amaçlar.

Yaşamımızda en çok kullandığımız, zaman açısından en ekonomik olan okuma türü sessiz okumadır. Göz ve zihin ikilisinin etkin rol alması anlamayı hızlandırmaktadır. Sessiz okumada hançere devre dışı bırakıldığı için okuma hızı artmakta, bu da anlamayı kolaylaştırmaktadır.

Sesli ve sessiz okumaya karşılık, kötü bir alışkanlık olan içten okuma ise zihin ile ilgisi olmayan duyma ve görme organlarının ortaklaşa eylemleri sonucu gerçekleştiği için bireyi ezberle yöneltilmektedir. Yani öğrenme ve anlama gerçekleşmediği için defalarca okunan metin göz baskısı (preslemesi) ile ezberlenmiş olur. Zihin okunanı belli bir süre için depolar, sonra siler. Bu nedenle içten okuma alışkanlığından uzak durulmalıdır.

Sonuç:

Öğrenme ile elde edilen okuma, bireyi yetenek ve beceri sahibi yapar. Okuma etkinlikleri, Türkçe dersinin kazandırdığı bütün becerilerde eksen oluşturmaktadır.

İlk okuma - yazma öğretimi, Türkçenin fonetik ve morfolojik özelliklerini ilk andan itibaren sağlam bir şekilde vermelidir.

Türkçe öğretimine başlangıç aşamasından itibaren okunanı ya da söyleneni dinlemenin, öğrenme ve anlamanın en önemli yollarından biri olduğu bilinmelidir. Okuma ve dinleme etkinliği, anlama yeteneği ile tamamlanır.

Anlatma ise okunanı ve söyleneni dinlemenin, dinlediğini anlamanın sözlü ya da yazılı ifadesidir. Bireyin okuduğundan ya da dinlediğinden anladığını kendi dağarcığındaki sözcüklerle anlatabilmelidir. Bu da doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırır.

Bireyin anladığını kendi sözcükleriyle ifade etmesi, doğru ve düzgün anlatma isteği en kısa yoldan, en açık ve zihinlerde etki bırakacak biçimdeki beceriler olmalıdır. Söylenenleri ya da okunanları kalıplaşmış

sözcük veya tümcelerle ifade etmenin temelinde, yine ezber bilginin ve içten okuma alışkanlığının etkisi olduğu bilinmelidir (Çelik, 2006, 18 / 30).

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (1982). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: T. D. K. Yayınları.
- Akyılmaz, Lütfi - Kocaoluk M. Şükrü (1995). *İlk okuma Yazma Öğretimi*. 1256 Sayılı Tebliğler Dergisinde Tavsiye Edilmiştir, Tarsus: Kocaoluk Basım ve Yayınevi.
- Çelik, C. Ergun. (2006) Sesli ve Sessiz Okuma ile İçten Okumanın karşılaştırılması. *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Temmuz Sayı: 7. s. 18-30.
- Çelik, C. Ergun, (2016) Ana Dil ve Anne Dili Kevramları, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 29. S.94 - 95
- Çelik, C. Ergun (2011). *Türkçe Öğretimi*, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Demirel, Özcan (1999). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Özcan (1994). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Lisem Yayınları.
- Dökmen, Üstün (1994). *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko - Sosyal Bir Araştırma*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit (1984). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Derleme Sözlüğü* (1993). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)* (2005) Ankara: T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Kavcar, Cahit (1995), *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Rekam Basımevi.
- Kavcar, Doç. Dr. Cahit - OĞUZKAN Dr. Ferhan, (1989), *Özel Öğretim Yöntemleri - Türkçe Öğretimi*. T. C. Anadolu Üniversitesi Yayınları Eskişehir. .
- Kavcar, Cahit - Oğuzkan, Ferhan - Sever, Sedat, (Nisan 1995). *Türkçe Öğretimi Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için*. Ankara.
- Keskinkılıç, Kemal vd. (2005). *Türkçenin Temel Becerileri ve Ses temelli Cümle Yöntemi ile İlk okuma - Yazma Öğretimi*. Ankara: Özgür İletim.
- Köksal, Kemal (1999). *Okuma - Yazmanın Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sever, Mehmet (1997). *Türkçe Öğretiminde Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık..
- Tarama Sözlüğü* (1996). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkçe Sözlük*, (1988). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yazım Kılavuzu* (2009). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.